

HISTORIENS VINGSLAG

Red. Arne Johansson Kerstin Åhström

Lidens Hembygdsförenings byombud

Backen-Västerflygge	Gunnel Pettersson	Järkvissle	Monica Karlsson
Boda- Långliden	Sören Jonsson	Kväcklingen	Yngve Eriksson
Bodacke-Klärke	Ruth Melin	Märrgård	Mona Johansson
Byn	Rut Edholm	Nilsböle- Österflygge	Märta Backlund
Dacke	Britt-Marie Nilsson	Sillre	Lennart Jonsson
Dackebränna	Yngve Gradin	Västana	Eivor Norén
Högland	Gerd Näsman	Åsen	Mats Bergkvist

Ångaren "Liden" (del två).

Resume, Ångaren "Liden". Fortsättning från föregående nummer.

I föregående nummer fick vi en presentation av båttrafiken omkring sekelskiftet 1800/1900 på sträckan Sundsvall till Edset i Jämtland med båtarna "Turisten", "Indalen" och "Liden". Ångaren "Liden" beskrevs utförligt med avseende på tekniska prestanda liksom salongsinredning och serveringsfaciliteter. Här fortsätter berättelsen med bl.a. flera kända resenärer och ångarens slutliga öde.

Ångbåtslinjen Sundsvall-Edset hade tillkommit för att frakta turister, gods och s.k.

"utåtgångare" med deras åror uppför älven.

"Utåtgångare" var benämningen på de flottare som styrde stora flottor med virke till kusten.

Nu kunde de åka båt tillbaka till Glimån och andra uppströms liggande stationer. Förut hade de fått gå till fots hemåt.

Seglationssäsongen började på våren. År 1897, det år då den 44-åriga kungen av Siam med följe gick ombord på "Liden", då startade det årets trafik den 27 maj. Och slutade på höstkanten när vattenståndet i älven inte medgav någon trafik.

"Liden" trafikerade följande platser har jag antecknat i mitt block någon gång på 1970-talet. Hur många har jag missat? Vilka?

Färjläget i Liden, Snarn (för resande från Klärke och Bodacke), Sillre såg (vid Sandrisbergets fot stannar "Liden" på begäran), Järkvissle ("Sand"), Myckeledede ("veade", lastade ved, bränsle), Högland, Ångom, Boda såg, Forsstrand, Reva ("Gammelstranna") och Edset (slutstation).

Ångaren "Liden" vid brygga i Indalsälven.
Foto: Lidens Hembygdsförening

Att lägga till vid ovanstående platser vid gång uppåt i älven var ingen större konst. Vårre var det när "Liden" gick med strömmen. För att vara styrbar måste båten ha högre hastighet än vattnet, så först gick båten förbi den tilltänkta tilläggsplatsen för att sedan raskt vända och gå "nerifrån" och tillbaka uppåt och lägga till!

Ångaren "Liden" vid kaj i Edset.

Men så var ägarna av bolaget Sundsvall-Indalselfen ytterst noga med att rekrytera besättning bland beprövat folk. Ofta anställdes tidigare "utågångare", flottare, som väl kände till älvens alla vindlingar, strömdrag och grund.

För att göra PR för linjen och öka antalet turister satsade de styrande bakom leden, t.ex. hamnkaptan Nordberg i Sundsvall på den tidens kändisar som passagerare. En viktig person i det sammanhanget med kontakter (även i hovet) var naturligtvis far och son Bünsow.

Ånkan Stephanie från Österrike

Kung Oscar II av Sverige

Kung Chulalongkorn av Siam

Redan 1893, året efter att "Liden" byggts, åkte Stephanie, änkan efter tronföljaren Rudolf av Österrike.

Det var ett väldigt "kap" för ångbåtsbolaget, för då hade alla världens tidningar, inte minst de svenska, skrivit om henne i flera år. Det gällde naturligtvis det s.k. Mayerlingdramat som skedde 1889, när Stephanies make begått självmord tillsammans med sin älskarinna, den blott 17-åriga Mary Vetsera. Och nu, alltså sommaren 1893, kommer hon åkande utför Indalsälven i en bara 23 meter lång ångbåt! Och tänk, hon såg ut som vanligt folk. Fast visst hade hon fortfarande lite ont i huvudet?

Kung Oscar II var inte nödbedd när det kom inbjudningar till honom att delta i diverse muntrationer, järnvägsinvigningar m.m. År 1894 satt han ombord på "Liden" och tittade på de magnifika omgivningarna efter älven.

-Indalsälven har segrat över Ångermanälven, sade han till mångas förtjusning. Även ångbåtsägares i Sundsvall förtjusning. Då hade även ett litet hotell uppförts vid Edset och även en äreport i form av ett hus med stora dörrar, där det var tänkt att majestätet skulle gå igenom. Äreportar låg i tiden. Men utanedeborna som byggt den och stod församlade för att se sin kung spatsera igenom märkvärdigheten, dom tyckte nog att kungen av Sverige var lite underlig. Han irrade nämligen omkring framför deras ögon och lyckades med konststycket att undgå att gå igenom äreporten. Den användes sedan även som vedbod.

Lidens tidning

Och år 1897 då! Herrejestanes. Jag säger bara: CHULALONGKORN. En resa som spred ringar på vattnet till den dag som idag är! Och inte nog med det. Tidningarna kunde det året också triumferande meddela att den världsberömda svenska sångerskan Kristina Nilsson skulle åka på Indalsälven. Sådana nyheter var ångbåtsledningen inte sena att utbasunera. Tyvärr måste man senare i tidningarna berätta att hon inte kunde komma. Hon hade förkyllt sig.

Men mest var det väl ändå ”vanligt” folk som begagnade sig av ”Liden” som transportmedel. Hur många tunnor lax som fraktats med båten vet jag inte, men det måste ha varit hundratals.

På lördagseftermiddagarna gick ungdomar långa vägar till ”Lidens” tilläggsplatser och klev ombord och fuktade strupen med det berömda ölet, innan de gick iland till dans på någon av banorna vid Forsstrand eller Edset. Rorgångaren Pelle Forsström visade sig gå på styva linan och lade om ratten häftigt så att båten krängde kraftigt.

-Pojkan skratte och jantan skrek!

Kapten under lång tid var Georg Sellman, eldare Sundberg från Utanede, frakststyrman C. A. Lettström från Klippen. Många namn på de i besättningen flimrar förbi.

Men allt har sin ände. Även en populär ångbåtsrad på Indalsälven. Dålig lönsamhet (gällde många ångbåtslinjer då, gäller ännu mera nu). Ångmaskineriet slets hårt p.g.a. de höga varvtalen, de ersattes med högvarviga Bolindermotorer. Bränslepriset steg.

”Utåtgångarna”, i mån om såna fanns kvar, kunde cykla hem. Turisterna minskade i antal. Första världskriget härjade 1914-1918, och efter det var inget sig likt, och ”Liden” slutade att trafikera älven.

Slutet blev inte så ärofullt. ”Liden” såldes till Stora Mellöda och gick på Hjälmarens med skakande och rystande skrov. Namnet ändrades några gånger, båtens rykte var inte det bästa med dessa motorer som ruskade om passagerarna. De förra ågarna i Sundsvall fick också ett brev en dag med förfrågan om inte det gamla ångdrivna maskineriet fanns kvar att tillgå, så att man slapp dessa ”helvetesmaskiner” som satt i. Men nej. De fanns inte kvar att tillgå.

”Lidens” slutliga öde känner jag dessvärre inte till, men säkert blev den forna båten på Indalsälven skrotad. Och därmed får det väl vara bra för den här gången. Men, kära läsare, du som vet något om ”Liden”, har foton eller andra papper om trafiken, hör av dig till mig. Jag planerar att skriva ett litet utförligare häfte om båten och dess historia liksom den sträcka den trafikerade på vår älv. Det är den väl värd. Eller hur?

Sören Nilsson

Du kan nå Sören Nilsson på följande adress:

Sören Nilsson
Krokvägen 7, 3 tr
871 60 HÄRNÖSAND
0611-26594

LIDENS HEMBYGDSFÖRENING

Grundad 1956

Lidenvägen 51, 86041 Liden, 0692 -100 27